

A K Ö N Y V melléklete

Egyes könyvismertetések után kis bibliográfiákat közlünk. Ezekben felsoroljuk a szerző egyéb műveit, vagy ugyanazzal a témával foglalkozó más könyveket. A könyvtárosok e kis bibliográfiák segítségével ajánlhatnak műveket azok részére, akik a tárggyal alaposabban kívánnak megismerkedni, vagy hasonló témájú könyveket szeretnének olvasni. A kis bibliográfiákat Bélyey Pál állította össze.

P O L I T I K A I M Ű V E K

L E N I N M Ű V E I N E K 15. K Ö T E T E

Szikra

Lenin műveinek tizenötödik kötete Lenin forradalmi tevékenységének 1908 márciusától 1909 augusztusáig terjedő időszakát öleli fel.

Az orosz forradalom és a bolsevik párt történetének ezt az időszakát az jellemezte, hogy megkezdődött annak a válságnak a felszámolása, amely a reakció nagyfokú megerősödése és átmeneti győzelme következtében a forradalmi pártban kialakult. Az 1907. június 3-i reakciós államcsíny után az első félévben, tehát a sztolipini reakció, az úgynevezett »június 3-i rendszer« első félévében ingadozás, fejetlenség és bomlás uralkodott el a forradalmi hadsereg soraiban. De Lenin 1908 elején *Egyenes útra* c. cikkével szívós harcot indít ennek a válságos állapotnak a megszüntetéséért. A későbbiekben számos cikkben elemzi a válság okait és fő megnyilvánulásait, s megmutatja a kivezető utat, a szocialista proletariátus forradalmi harcának útját. Megjelöli a párt feladatait, kidolgozza a párt taktikáját a sztolipini reakció időszakára és leleplezi a mensevikek likvidátorságát. Ebbe a témakörbe tartoznak *Egyenes útra*, *Az orosz forradalom értékeléséhez*, *Az orosz forradalom »természetéről«*, *A jelenlegi helyzet megítéléséről* és *Ki az útra* c. cikkei.

A párton belül a bomlás egyik legjellemzőbb tünete az volt, hogy az értelmi-

ség egy része elmenekült a pártból, más értelmiségiek viszont az oztovizmus, az ultimatismus és az istenépítés formájában megteremtették a »baloldali likvidátorságot«, amely lényegében, az érvek és a szóbeli köntös különbözősége ellenére ugyanaz volt, mint a mensevikek jobboldali likvidátorsága, vagyis az illegális párt likvidálására irányult. A »baloldali likvidátorság« ellen harcolt Lenin *Két levél*, »A soronlévő kérdésekhez« című cikkről, *A bolsevizmus karikatúrája*, *A likvidátorság likvidálása* c. cikkeiben, és a *Proletarij* c. bolsevik lap kibővített szerkesztősége értekezletének dokumentumaiban, amelyek ugyancsak ebben a kötetben jelennek meg.

Lenin több művében leleplezi a sztolipini agrárpolitikát, megvédi és továbbfejleszti az agrárkérdés marxista elméletét. Ezek között első helyen kell említelnünk *Az agrárkérdés Oroszországban a XIX. sz. végén* c. nagy tanulmányt, amely az orosz mezőgazdaság társadalmi és gazdasági viszonyainak összességéről nyújt áttekintést.

Lenin már akkoriban élénk figyelemmel kísérte a nemzetközi eseményeket, a kapitalisták hódító törekvéseit, háborús készülődésüket. A nemzetközi helyzet alakulásával kapcsolatban kidolgozta a forradalmi szociáldemokráciának a militarizmus elleni harcban követendő taktikáját és megmutatta a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom erősödését. Ezekkel a kérdésekkel foglalkoznak *Robbanóanyag a világpolitikában*, *Harcos militarizmus és a szociáldemokrácia antimilitarista taktikája*, *Az angol és a német munkások béketüntetése* c. cikkei.

A kötet anyagának nagy része először jelenik meg magyar nyelven. (Ny. J.)

Szikra

A Szovjetunió Kommunista Pártja történetének lapjai elevenednek meg F. N. Szamojlov emlékirataiban. A szerző a századeleji Oroszország egyik legforradalmibb pontján — Ivanovo-Voznyeszenszkben — nemcsak tanúja, hanem egyik szervezője és vezetője volt a forradalmi eseményeknek. Mint a IV. Állami Duma bolsevik frakciójának tagja, Leninnek és a párt többi vezéralakjának — köztük Sztálinnak — közvetlen munkatársa volt.

Szamojlov általában beéri az események pusztá leírásával, ritkán von le ideológiai következtetéseket. Az eseményeket azonban olyan szemléltetően csoportosítja, hogy az olvasó számára önként adódnak az elvi tanulságok.

Könyve első részében kitűnően ábrázolja Szamojlov — a maga és környezete életén keresztül — a cári Oroszország parasztjainak, majd munkásainak szörnyű elnyomatását, embertelen helyzetét. Szinte a szemünk láttára formálódik ki a dolgozók ellenállása, világossá válik, hogy a munkások legöntudatosabbjainak meg kell találniuk az utat a marxista párthoz.

A könyv további fejezeteiben Szamojlov már mint pártmunkás vívja harcait az elnyomó hatalom, a provokátorok — de nem egyszer éppen az elnyomottak elmaradottsága, félelme, előítéletei — ellen. Nagy érdeme könyvének, hogy világossá teszi, közelebbhozza az olvasóhoz az 1905-ös nagy forradalmi fellendülést, majd az utána következő évek elfásult hangulatát, melyben azonban már érlelődnek 1905 gyümölcsei.

A könyv utolsó fejezeteiben a bolsevik párt nagy vezetőivel találkozunk: szervező és irányító munkájuk közben ismerkedünk meg Leninnek és tanítványaival.

Szamojlov könyve az emlékirat-irodalom legjobbjaiban sorába sorolható: visszaemlékezései sohasem válnak öncélúakká, emlékei népének, osztályának történelmével forrottak össze. A könyv egyben kitűnő segédforrás is a SZKP történetének tanulmányozásához. (*Hajdu Ferenc*)

Busbuskin, Ivan Vasziljevics Visszaemlékezései. (Ford. Gellért György, Szabó Mária.) Bp. 1953, Szikra, 231 old. 1. t.

Germán, Jurij: Történetek Dzerzinszki életéből. (Ford. Rákos Ferenc.) 3. kiad. Bp. 1950, Új M. Kiadó, 170 old.

Karavajev, P. N.: Október előtt. (Visszaemlékezések. Ford. Z. Vidor Anna.) Bp. 1953, Szikra, 195 old.

Szikra

Ez a könyv komoly hiányosságot pótol politikai irodalmunkban. Szerzője arra vállalkozott, hogy röviden, mindenki számára érthetően ismertesse, magyarázza és példákkal is megvilágítsa a termelőszövetkezetek alapszabályzatát, amely már ma is parasztok százezreinek az életét szabályozza.

Röviden emlékezik meg a könyv a reménytelen múlttól, majd bemutatja a szövetkezés, a jómódú paraszti élet útját. Meggyőző példákkal bizonyítja, hogy milyen hasznos a szövetkezés a dolgozó parasztok számára. Ezután magyarázza, hogy miért van szükség az alapszabályra, majd áttér az alapszabály legfőbb pontjainak ismertetésére és magyarázására. Kitűnő példákat mond arra, hogy a szövetkezeti parasztok jólétének legfőbb forrása a közös szövetkezeti vagyon, és épp ezért ez az, amit leginkább kell a szövetkezeti tagoknak óvniuk. Egyben azonban rámutat arra is, hogy milyen szerepe van a szövetkezeti tagok életében a háztáji gazdaságoknak, milyen határok között hasznosak ezek az országra és a szövetkezeti parasztokra egyaránt.

A következő fejezetben arról esik szó, hogy a szövetkezet gazdái maguk a tagok. Magyarázza ez a kis könyv, hogy milyen jogokat biztosít az alapszabály a tagok számára, és miért fontos, hogy éljenek is ezekkel a jogokkal. Felsorolja, hogy milyen kérdések azok, melyekben csak a közgyűlés dönthet. Ilyen például a vetési terv elkészítése.

Külön fejezet foglalkozik a szövetkezeti tervezés kérdésével, majd a munkaszervezéssel és a munkafegyvellemmel. Majd a közös jövedelem elosztását tárgyalja, s a végén megmutatja: a jövő a szövetkezeteké.

Ez a könyv jelentős lépést jelent politikai irodalmunk fejlődése terén. A szerzőnek sikerült egy elvontnak tűnő, állítólag száraz és unalmas kérdést közhírhető, s nem túlzás azt sem állítani, hogy szórakoztató formában ismertetnie. Bizonyos, hogy ez a könyv nemcsak a szövetkezeti parasztágunkat segíti abban, hogy jogait és kötelességeit tisztábban lássa, hanem a szövetkezeteken kívüli dolgozó parasztok is könnyebben szánják magukat rá, hogy a jómódú élet küszöbét átlépjék. (*B. Gy.*)

Madarász Emil

TEGNAP ÉS TEGNAPELŐTT

Magvető

Néhány hónappal ezelőtt ismertettük a hetvenéves költő, Madarász Emil *Válogatott versek* című könyvét, s most újabb művének megjelenéséről számolhatunk be. A *Tegnap és tegnapelőtt* két hosszabb elbeszélő költeményt tartalmaz, a nemrégiben készült *Csorba megy a csendőrkés* című és a többi évtizeddel ezelőtt írott, s azóta különböző kiadványokban napvilágot látott *Csihajdá-t*. Mindkettő témaválasztásában, feldolgozási módjában egyaránt jellemző Madarász költészetére és irodalmi szerepének meghatározására. Az egyik is, a másik is az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság emlékeztet, e nagy idők egyszerű és névtelen hőseit idézi, románcszerű hangon és a hajdani regősök módján.

A szovjet költészet példája nyomán Madarász is megkísérli a proletárforradalom sokrétű, bonyolult valóságát a romantika aranyzálaival kihímezni és népi énekbe szőni. Amíg Csihajda a Tanácsköztársaság bukása után, a nemzetközi harc színterén folytatja a küzdelmet a magyar nép felszabadításáért, addig a csendőrkésről üzött Csorba és társai itt-hon élesztik az eltaposott paraszat, hogy majd — mint a költő mondja — Sztálinváros acéljában »játsszon szívükk piros színt«. A munkásból lett marcona Csihajda és a paraszti Csorba közül az előbbit érezzük hitelesebbnek, sőt népibbnek is.

Az utóbbival kapcsolatban megismételhetjük azt, amit már több ízben megállapítottak e különböző nyelveken megjelent költeményről, hogy a Magyar Tanácsköztársaság művészi megfogalmazásának egyik legsikerültebb alkotása.

A kötetet Bölöni György előszava vezeti be, a költő pályafutásának tanulmányzerű ismertetésével. (*Vihar Béla*)

Madarász Emil: *Csihajda. Legenda* 1919-ből. (Ill. Kass János. 2. kiad.) Bp. 1953, Szépirod. Kiadó. 40 old.

Madarász Emil: *Hatvan dollár. Elbeszélések.* Bp. 1951, Szépirod. Kiadó, 87 old.

Madarász Emil: *Ötven év. Válogatott költemények.* (Bev. Illés Béla.) Bp. 1954, Szépirod. Kiadó, 164 old.

Madarász Emil: *Tabajokok.* (Máday Gréte rajzaival.) Bp. 1951, Ifj. Kiadó. 64 sztl. old.

Madarász Emil: *Versék. 1905—1947.* Bp. 1949, Athenaeum. 138 old.

A »vidéki költő« meghatározás a múltban egyet jelentett az irodalom éltető forrásától való elszakítottsággal, az önkéntes száműzetés vállalásával és nem egy esetben a mondanivaló megfogalmazásának szűkhatáru provincializmussával. Felszabadulásunk óta a »vidéki költő« fogalmának tartalma is megváltozóban van. Példa erre éppen Csorba Győző legújabb könyve is, mely a nemrég életre hívott Dunántúli Magvető kiadásában jelent meg. E könyv mind kiállításában, mind a közölt elbeszélő költemény művészi igényességében »fővárosi« színvonalú. A sajátos helyi vonatkozás nem hogy leszűkítene, de még jellegzetesebben általános érdekűvé avatja tartalmát. Az *Ocsúdó évek* a költő gyermekkorának első évtizedéről számol be hol lírai, hol filozófikus önelemzéssel. Gyöngéd pasztellszínekkel eleveníti az egykori házat, családját, az iskolás évek emlékeit, a szegénygyermek öntudatra ébredésének — ocsúdásának — kezdeteit. Költészetére jellemző az ilyen mélyről fakadó vallomás: »*Játsszani igazán csak szegény gyerek tud. (Legjobb társ a képzelet.) — Lát a valóság megkopott egén — szívárvány-tarka álom-képeket.*«

Az olykor Illyés Gyula hangját idéző, közel ezersoros verses elbeszélésből a képzelet még gazdagabb áradását, a szenvedély még nagyobb forróságát hiányoljuk, a kristálycsiszoltságú formából a tüzeesebb mondanivalót (V. B.)

Csorba Győző: *A híd panasz.* Versék. Pécs 1943, Janus Pannonius Társ. 77 old. (A Janus Pannonius Társ. könyvtára 25.)

Csorba Győző: *Szabadulás.* Versék. Pécs 1947, Kultúra ny. 46 old. (A Batsányi Társaság könyvtára. Szépirodalmi sorozat 1.)

Sipos Gyula

TÍZ ÉVE

Magvető

Sipos Gyula új kötete egyetlen, az emlékezés sodrában született versciklus, amely a költő akkori és mai tudatának fényeivel árasztja el a felszabadulás nagy élményét. Milyen emlékek parazsa izítja Sipos Gyula verseit? Immár történelmé lett tények rendje szabja meg szükségyszerűen az *egyéni* emlékezés sorát is: az elnyomás utolsó hónapjainak keserve, a fasiszta pokol embervadászata, a lelkiismeret maró gyávaság, a bujdosó igazak reménysege, a »mindent vállaló« hő-

sők áldozatos embersége, az országutakon nyugatra igyekvő úrhad, — majd a szovjet seregek harcai nyomán a szabadság »első zuhatagos kedve«. Erről szólnak a ciklus versei.

A verseket forró, magával ragadó forradalmiság hatja át. Gyűlölete és lelkesedése frissen, eleven pátosszal sugárzik. Kár, hogy forradalmiságában több az emlékeket idéző reflexió, mint a felszabadulás élményét tíz esztendő nagy eredményeivel, napjaink hevével összekötő erő. Talán a költő is érezte ezt a hiányt és ezért hangsúlyozta a kötet prózai utószavában: »Minden ártó szándékkal és tünettelen szemben szükség van a valómásra, hogy a szocializmus és az értelem, a szocializmus és az emberség — elválaszthatatlan. Ez az, ami bizakodást adott — és adhat minden időben.«

A költő kevesebbet vall önmagáról versciklusában, mint amennyit az olvasó várna ennél a témánál. Sípos költői egyéniségének jellemző vonásai magyarázzák ezt a módszert; az általánosító, közvetlenül jelentkező gondolati jelleg és a meggyőzés folyton lobogó indulata. Éppen ez adja meg a kötet egységes arcélét. De nyilvánvalóan hitelesebb és visszhangzóbb lenne a költő mondanivalója, ha érzékletesebb színekkel, fejlődésének áramában és szélesebb érzelmi skálán érne gondolattá. Hogy ez az igény nem áll elentőben Sípos költői alkatával, a kötet legjobb verse, *A hetényi búcsú* bizonyítja. Egy summás haláláról szól és kevés igazabb verset olvashattunk az utóbbi időben a múltbeli munkássorsról.

Sípos Gyula eredeti hangú, határozott mondanivalójú költő, megérdemli, hogy az olvasók minél nagyobb köre kísérje figyelemmel költői pályáját. (Pók Lajos)

Szécsi Margit

MÁRCIUS

Szépirodalmi Könyvkiadó

A *Március* Szécsi Margit első verseskötönyve. A kötetben a fiatal költőnőnek mintegy negyven régi és új versét olvashatjuk.

Az összeállítás négy részre tagolódik, de az egyes fejezeteken belül is rendkívül változatos a költemények tematikája, jellege. Valami azonban mégis összefogja a lazának látszó összeállítást: az életszeretet, az életöröm. Ennek az érzésnek ad hangot akkor is, amikor Sztálinvárosban, gépek csörömpölése és cement porfelhők között dolgozik (*Reflektorfényben*), az életöröm harsog a nagy hozzáértéssel megkomponált természetleíró versekből (*Március*), amelyekben néhol felejthetetlenül szép sorokat talál-

unk: »Ittfelejtett napraforgók is kelepelnék — brummognak a böjti szelek, mint a bögőhúr«. Mennyi szeretettel, az apró jelenségek rajongásával rajzolja meg Szécsi pillanatfelvételeit. (Pl. *Este a barakban*) »Messziről csille-sírást hallani — szalmazsák zizeg egy dallamot...« — írja, szinte átszellemítve az est neszeit, zajait. »Szentséges forró koranyár! — kiált fel az *Akácfa utca* című versében, miközben a »leölt baromfi perzselt toll szagát« idézi fel a kedvesének. Azért évtől a költő olyan közel magához az *Öreg tücsköt* (a kötet egyik legszebb verse!) »mert sír benne a föld erős szerelme«. Másutt gyermekkorát idézi, amikor elvágott a földről, »de oly buján szől itt a csalogány... hogy ez a földre újból visszahúz« írja a *Már elgondoltam* című versében, amelyet így fejez be: »...mit nekem — a főnről zúgó fénygalaktikák!«

Szécsi Margit egyszerűen fejezi ki magát, tiszteletben tartja a nyelvet, de emellett merészen kísérletezik a szavakkal, s egy-egy kifejezésben új szint ad nekik. Egyaránt otthonos a hangsúlyos és az időmértékes verselésben. Nem hagyhatjuk azonban szó nélkül, hogy verseiben nagyobbára csak hangulatokat ad s a költeményekből hiányzik a mélység, a mondanivaló. (Csanádi Ákos)

Somlyó György

JEGENYÉK A PARTON

Szépirodalmi Könyvkiadó

Somlyó György, ez a rendkívül tehetséges és sokoldalú költő, aki az 1939-ben megjelent *A kor ellen* című verseskötönyvének megjelenése óta hét ízben állított össze költeményeiből kötetet, szovjet és nyugati költők hű és magas színvonalú tolmácsolásával számtalanszor bebizonyította, hogy mestere a műfordításnak, Dunántúl szülőtte. És erre nemcsak akkor eszmélünk rá, ha a költő Zala szőlőről, a fonyódi lányokról, vagy éppen szülőhelyéről, Balatonboglárról írott sorait olvassuk; akik erről a tájról indultak el — gondoljunk Kisfaludy, Berzsenyi, az újabbak közül pedig Babits és Illyés Gyula munkásságára —, azokra egyaránt jellemző: a formák szerete és tiszteletbentartása. A legmagasabb hőfokú szenvedélyeknek is kiegyensúlyozott, mértéktartó formákban adnak hangot. Ez a sajátosság intonáció Somlyó költészetének legjellemzőbb vonása.

Nincs igazuk azoknak, akik azt állítják, hogy az a költő, aki sokat foglalkozik műfordítással, végül is elveszti egyéniségét: Somlyó György a közelmúltban olyan feladatokat oldott meg, mint Neruda és Eluard verseinek átültetése, s

mégis ebben a kötetében költői egyéniségének izmosodását, kifejezőeszközeinek, technikájának gazdagodását tapasztaljuk.

Korunk költője. Feladatát a verses-könyv címadó versében, a *Jegenyék a parton*-ban így határozza meg: *A tiszta szaviak zengő sorába — álljak mindig elől. — Mint a jegenye, melynek minden ága — fel a magasba tör.* A *Két szomszédvár*-ban a múlt hagyományait összekapcsolja a jelennek. Egy régi magyar mondát elevenít fel *Az Igazság és a Hamisság utazásá*-ban, s a régi történetet új mondanivalóval tölti meg. *Egy régi füzetből* — ezzel a címmel foglalja össze néhány szerelmes versét. Ezek a vonzó, mély emberi tartalommal, szenvedéllyel terhes gondolatok előreláthatóan sikert fognak aratni a fiatalabb olvasók körében. A kötet legjelentékenyebb költeménye az *Óda Európához*, amely a költő izzó és harcos békeszeretetről tesz tanúbizonyságot.

Az igen izléses, szépkitelvezésű könyvet Bartha László rajzai díszítik. (Cs. Á.)

Somlyó György: *Seregszemle*. Versek. Bp., 1950. Hungária, 73 old.

Somlyó György: *A béke erdeje*. Versek és versfordítások. Bp., 1951. Szépirod. Kiadó, 211 old.

Somlyó György: *Példák és feladatok*. Irodalmi tanulmányok. Bp., 1951. Művelt Nép, 144 old.

Somlyó György: *Vallomás a békéről*. Költemények. (Ill. Csillag Vera.) Bp., 1953. Szépirod. Kiadó, 109 old.

Somlyó György: *A Visztula sellője*. Lengyelországi utinapló. Bp., 1954. Szépirod. Kiadó, 83 old., 8 t.

Vázsonyi Endre

PIROSKA

Magvető

Nehéz meghatottság nélkül végigolvasni ezt a regényt. Vázsonyi Endre a háború utolsó szakaszának és a felszabadulás első napjainak történelmi keretében ritka érzelemgazdagsággal rajzolja meg egy proletáranya alakját. A főhős tulajdonképpen az anya: Sipos néni. Piroska, a lánya csak néhány oldalon villan fel, a halála előtti válságos percekben, amikor nyilasok és német örök között fegyvert akart átjuttatni kommunista társainak, hogy azután életével fizessen hősi vállalkozásáért. Mégse ok nélkül viseli a szép regény Piroska nevét, mert minden a lány körül forog itt. Őt várja haza Sipos néni végtelenül gyengéd anyai szeretettel, az ő halála miatt vesztí el a talajt a lába alól, az ő kommunista barátai öntenek a kínlódó, megfáradt asszonyba új életerőt, sőt az ő tetteinek dicsőségéből szeretnének csalással, hazugsággal hasznot húzni

a felszabadulás után Sipos néni volt gazdáit, a pap és a számtanáncos.

Vázsonyi Endre sok írói értéke közül a legfőbb a jellemábrázolás színessége és mélysége. Valamennyi hőse hűsből és vérből van — legtöbbször közeli ismerősünk. Sipos néni az író az alak belső törvényeinek teljes ismeretében és átérzésével építi fel — ezért értjük meg az elnyomásban töltött múltjából eredő valóságosságát, félelmeit, előítéleteit is. További érték a rendkívül kifejező, fantáziát megindító stílus és a sorok közé rejtett, egyénizmatú ironia.

Végül, de semmiképpen sem utolsó sorban az író nagy erénye az a hibátlan történelmi érzék, amellyel az országos viszonylatban csupán epizódjelentőségű esemény mögé is a háború, a felszabadulás, sőt a messzibb jövő távlatait tudja velíteni. (László Anikó)

Cseres Tibor

FERGETEG FIA

Magvető

A magyar irodalomban sok szebbnél szebb történet szól a lórlól és Cseres Tibor novelláskönyvének két legjobb írása is lórlól, Fergetegről, a tarka kancáról és annak fiáról szól. Az első elbeszélés, a *Fergeteg*, az összeomlott háború utáni felszabaduló magyar falu története, a második, a *Fergeteg fia*, új életének kibontakozó távlatait tárja elénk. Cseres Tiborban jó elbeszélőt ismer meg az olvasó. Történetei mind a faluról szólnak, az újról, a mairól; de nem a külső átalakulást írja meg bennük, hanem az emberi sorsokat ebben az átalakulásban. A parasztot, a leányt és asszonyt mutatja meg; azt, hogy hogyan keresik a helyüket a megváltozott, az új világban, hogyan illeszkednek abba bele, hogyan lesznek építőivé. Van szeme meglátni és tolla megírni a konfliktusokat. Az egyik elbeszélés címe, *Embernek próbája* ráillene a kötet több darabjára is (pl. *Árva bárány*, *Sikárgyóker*, *Katalin könnyei*). Az emberi helytállás eszméje vonul végig szinte az egész kötetben. Az író bátran nyúl a legegyszerűbb témához is és könnyedén, olvasmányosan tárja az olvasó elé. Ez az olvasmányosság, amely azonban nem adja fel az írói igényességet, biztosít sikert a kötetnek. (Simándi Béla)

Cseres Tibor: *Tél és nyár*. Elbeszélések. Bp., 1952. Szépirod. Kiadó, 225 old.

Cseres Tibor: *Térdigérő tenger*. Regény. (Ill. Szilvássy Nándor.) Bp., 1954. Szépirod. Kiadó, 367 old.

Cseres Tibor: *Tűz Hédréten*. Regény. Bp., 1930. Athenaeum, 213 l.

Milton annak a XVII. századbeli angol polgárságnak fia, amelynek forradalma ideiglenesen elsöpörte a feudális nemes-séggel szövetkezett királyságot. Maga Milton hihetetlen energiával dolgozott az ifjú köztársaságért és a szó szerinti éjjel-nappali munkáért a szemévelágával fizetett. Miután a forradalom elbukott, a vak költő forradalmi szenvedélye az angol irodalomnak olyan remekeit teremtette meg, amilyen *Az elveszett paradicsom*, *A visszanyert paradicsom*, de még inkább a *Sámson* című drámai költemény.

A bibliai Sámson története és Milton élete között megdöbbentő a hasonlóság — a témaválasztást nyilván ez magyarázza. Világtalanná lett Milton is, akár a zsidó hős. Sámsonhoz hasonlóan idegen, kiráypárti családból való nőt vett feleségül, akivel sem közös gondolatai, sem közös érdekei nem lehettek. A párhuzam teljessé vált az ellenforradalom győzelmével, Milton elszigetelődésével és üldöztetésével. A rabsorba vetett Sámson csalódottságán, kétségbeesésén át meg átsút a költő személyes-politikai elkieseredése és megvillannak célzásai is, amelyek a restaurált királyság és az előtte meghunyászkodók ellen irányulnak. De a megrázó erejű tragédiának más eszmei célja is volt; Milton vele akarta még egy utolsó erőfeszítésre lelkesíteni a polgárság forradalmi hajlandóságát, a forradalmat, ezt a megcsalt, világtalan óriást. A biblikus témán belül úgy tud aktuálisan politikus lenni, hogy ez a költemény művészi értékét csak növeli, sőt az állandó céltartosság szenvedélyes erővel telíti a sorokat.

Dybas Tihamér nagy szolgálatot tett fordításával. Valóban sikerült gazdagabbá tenni hazáját — ahogyan reménykedve írja. Nem egészen az ő hibája, hogy a szövegben nehezen érthető sorok találhatók, mert Milton nyelve valóság-gal nyelv-esszencia, s mivel könyvdrámának szánta művét, nem is igyekezett az első hallásra való könnyed megértésre.

A kötet ízléses külső kiállítása külön elismerést érdemel. (T. P. I.)

Milton, John: *Kiseb költemények*. Ford. Tóth Árpád. Gyoma, 1921. Kner. 30 old. (Monumenta literarum I. 7.)

Milton, John: *Az elveszett Paradicsom*. Ford. Jánosi Gusztáv. 3. jav. kiad. Bp. 1916. Franklin. 447 old. (Olcsó könyvtár 1789—1798.)

A mai olasz irodalom egyik legnépszerűbb, külföldön is ismert alakja Vasco Pratolini, az »újrealista« irányzat képviselője. Műveiben nem nagy tablókát fest; ez a regénye is egyetlen firenzei utca életét mondja el rövid fejezetekben, hasonlóan a filmforgatókönyvekhez. Ez a regényszerkesztési módszer nem eredetiekedő formalizmus: az író csak így tudja nyomonkövetni egy soktagú közösség életének minden rezdülését. Nincs is a regénynek egyetlen, vagy néhány, a többi közül élesen kiváló főszereplője. Maga az utca, az utca lakossága a főszereplő (ami a század olasz irodalmának kedvelt témátípusa), és — az a társadalmi folyamat, amely az ábrázolt időszakban, a huszas évek elején, Mussolini fasizmusának uralomrajutásakor Olaszországban végbement. Az utca lakói proletárok, kispolgárok. Pratolini megtalálja a módját, hogy valamennyiük életének fordulópontjait ragadja meg, olykor akár csak jelezve, valóban csak krónikászerűen feljegyezve és nem széles epikával ábrázolva; és hogy ebben a kis közösségben ki milyen sorsra jut, az adja meg a korabeli olasz társadalom összképét, anélkül, hogy a szereplők »szimbolumokká magasodnának«. Nesi székenkereskedő, uzorás és orgazda nem több, mint aki. Corno utcai szatócs; de gondolkodásmódja, módszerei a fasizmussal kiegyező kispolgárság képviselőjévé teszik. Corrado, a kovács, Ugo, a piaci árus, Mario, a nyomdász nem emberfeletti hősök, mégis — káromkodva és olykor ingadozva bár, de — vállalják az áldozatokat, a börtönt, a megpróbáltatásokat és így minden póztól mentesen tudják a jövő ígérését jelenteni az előretörő fasizmus áradatában, a korrupció és erőszak világában az emberi méltóság őrei. Maguknak a címszereplőknek, a »szegény szerelmeseknek« — az utca néhány szerelmespárjának — emberséggel és humorral megírt története a legmélyebbről fakadó boldogságvágy tükrében ábrázolja a szegények vergődését, azt, hogy hogyan igyekeznek szűkös életüknek fölébe kerülni, szebbekké és igazabbakká válni, amikor a természet parancsát követik.

Az apró emberi drámáknak ez a meszterkéletlenül megkomponált szövevénye egy derűs, bátorlelkű nép folklorisztikus hűséggel megrajzolt képe, és hírt hoz arról is, hogy éppúgy, mint a haladó filmek, az irodalom is igyekszik megtenni kötelességét Olaszország mai nehéz helyzetében. (I. J.)

Jules Renard a századforduló idején volt híres és népszerű francia író, akinek *L'écornifleur* című regényét 1912-ben Kosztolányi Dezső a *Modern Könyvtár* sorozatban lefordította. A mű eredeti címét akkor a fordító élősdí, parazita helyett *A smock* címmel helyettesítette. A könyv fordításáról, Kosztolányi munkájáról lévén szó, talán nem is kell elmondanunk, hogy bravúros, világos, szép, fordultatos, elegáns. Akkoriban Kosztolányi előszót is írt hozzá, melyben Jules Renard humorát, iróniáját bonyolultnak, összetett humornak jellemezte. Ezt az előszót a mostani kiadás is közli.

Az *élősdí* egy házaspárról, s a hozzájuk tapadt házi parazitáról, egy tehetégtelen költőcskéről szól. Bemutatja a francia rentier, kistökés sivar, üres életét, a család elviselhetetlen belső unalmát, ürességét, melyet még az ilyen álköltőcske jelenléte is enyhít és némileg felold. S főként megmutatja a polgárság hamis, álságos viszonyát a művészethez, az irodalomhoz. A Vernet házaspár a költő eszményét Henry úrban, az élősdí álpoétában ismeri föl, aki magát ugyan költőnek hazudja, de az igazi alkotásra tulsóleg képtelen. S ezt legbelül ő is tudja, érzi önmagáról. Henry úr tányérnyalója a félművelt, sznob polgárcsaládnak, aki hamis, másolt, idegenből kölcsönzött, élményekkel és frázisokkal vakítja őket. Méltók egymáshoz, hiszén minden társadalmi réteg oly irodalmat terem és kap, amilyet érdemel.

A regény alakjainak egymáshoz tartozása kitűnik abból is, hogy milyen idegenül állanak az élet szép, erős valóságaival, a dolgozó emberek világával, a parasztok, halászok komoly termelő munkájával szemben. Ők csak pénzt tudnak költeni, műveltséget színlelni, önmaguknak és másoknak hazudni. Ez a típus nem volt ismeretlen a magyar társadalomban sem. Ma már kiveszőfélben levő, legrosszabb típus, írónak és közönségnek egyaránt.

Az egyes figurák jellemzése, különösen a férfiaké, kitűnő. Erkölcsi értéktelenségük is találoan elevenedik meg abban, amint Henry úr, »a költő«, Vernet úr költségein nyaralva, először házigazdájá feleségét akarja elcsábítani, majd unokahúgát szemeli ki áldozatául. S amikor égni kezd a föld a talpa alatt, új áldozat keresésére indul. Talán Jules Renard művészetén bátorodott föl Kosztolányi a Pacsirta remek realista városrajzára, az akkori vidéki magyar város

maró szatírával megvont alakjai ábrázolására. Mint fordító azonban mindenképpen felülmúlta az eredetét. Hegedüs István rajzai találó művészi illusztrációi a regény mulatságos szövegének. (*Katona Jenő*)

Darvas Szilárd

TRÉFÁS KALAUZ

Szépirodalmi Könyvkiadó

A kötet címadó krokija valóban arról a »tréfás kalauz«-ról szól, akit mindnyájan ismerünk a 6-os villamosról, vagy az 5-ös autóbusról — de a cím szerencsésen jellemzi az egész kötetet is. Darvas Szilárd — kétségtelenül egyik legjobb humoristánk — hol mosolygós tréfaszóval, hol pedig jól köszörült szatirikus élű intelmekkel kalauzol végig saját életünkön. Mintegy nyolcvan szatírárt és humoreszket tartalmaz a gyűjtemény, de egy sincs, amelyik témáját vagy szereplőit illetően ne lenne közeli ismerősünk, s még jó, ha nem magunkra ismerünk egy-egy kigúnyolt alakjában... Ismerjük a gyanakvó, a megértő, az ideges, az üdülő, a kritizáló és önkritikus embert, ismerjük a helyzetkedőt, az udvariast és azt is, aki mindig átesik a ló másik oldalára.

Humor-irodalmunk legjobb hagyományait — elsősorban természetesen Karinthy filozófikus szellemességét, képzeletének sokszor groteszk, de mindig telibetaláló szárnyalását ápolja tovább Darvas. De ami ennél sokkal fontosabb: összetéveszthetetlenül egyéni a hangja. A témák sokasága és sokfélesége, másrészt a megfogalmazás eredetisége bizonyítja, hogy Darvas Szilárd *látásmódja* humoros: egyszerre szemléli az embereket és jelenségeket színükről és visszájukról, hogy aztán pregnáns formába öntse megfigyeléseit.

^ Köztudomású, mennyire szomjazza közönségünk a jó humort, milyen sikert arat sokszor még a kevésbé jó is. Ugyanakkor idült panasz már, hogy irodalmunkban kevés a szatíra, a humoros karcolat, nem is szólva a humoros regényről vagy az igazi vígjátékról. Darvas Szilárd nemrég megjelent kötete a bizonygás rá, hogy »a humor az utcán hever«. Csak jó szem, éles toll, egyszóval tehetség kell hozzá, hogy valaki észrevegye és mindnyájunk örömeire irodalmi formában megcsillogtassa. (*Gy. I.*)

Darvas Szilárd: A csodálatos papagály. Irodalmi karikatúrák. Szür Szabó József rajzaival. Bp., 1947. Athenaeum, 127 old.

Darvas Szilárd: Ugyanaz viccben. Bp., 1950. Athenaeum, 106 old.

Jakob Wassermann a könyv megírásának idején, 1925—26-ban a Németországban már szervezkedő újkori barbárság, inkvizitórikus erőszak és »boszorkányüldözés«: a fasizmus miatti balsejtelmeinek adott hangot ebben a kisregényben, amely a valóságos boszorkányüldözések korában játszódik és mondászerűen meséli el Ernst Ehrenberg úrfi költői szépségű történetét.

A fiú páratlan képessége, hogy az élet igazságait csodálatos mesékbe burkolva fedi fel hallgatói és általában mindenki előtt, akivel összekerül. A híveknek valóságos tábora gyűlik köréje. Még gyámja, Adolphus Philippus würzburgi püspök, inkvizitor és a boszorkányüldözés bajnoka is rabjává lesz a fiú varázsának, azaz ébrednek benne az emberszeretet, puhul benne a dogmák merevsége; de nem tud kitérni sötétlelkű tanácsadója, a minden »földi« szépséget és emberieséget gyűlölő Gropp jezsuita atya követelőzése elől és főleg azért, nehogy ő maga is boszorkánymentés gyanújába keveredjék — boszorkánysággal vádolva a fiút, halálra ítéli.

Az ítélet hírére azonban megmozdul a környék népe — először a gyerekek, majd hozzájuk csatlakoznak a felnőttek is —, szétveri a fegyveres őrseget és kiszabadítja börtönéből a fiút, aki meséinek szépségével és igazságával egy szebb és igazabb élet reményét tartotta ébren az elnyomottakban.

Wassermann itt nem bonyolítja túl a lélekrajzot, mint más műveinek többségében, pontosan annyit alkalmaz kétségtelenül kitérő pszichológiai képességéből, amennyi a szereplők jellemzéséhez szükséges. Így kiváló a fiú fejlődésének elemzése: hogyan vált ilyen csodálatosan álomlátóvá; vagy pl. nagyon jó annak a küzdelemnek az ábrázolása, amely a püspökben folyik a fiú iránti szeretete és babonás korlátoltága, az inkvizíciótól való félelme közt.

Maga a megoldás, hogy ti. a művészet kiút, megváltás lehet, különösen az északi népek irodalmában ismert jelenleg. Ezt látjuk Th. Mann korai műveiben — bár erős fenntartásokkal egybeszóve —, vagy pl. a norvég Knut Hamsunnál stb. De míg ez a megoldás a polgári irodalomban már csak az egyén önmegváltásának útja — Wassermann ősi hagyományokhoz nyúl vissza, amelyek a kifejezés művészetét még a varázsló, a jó, a ráolvasás, a szó bűvés erejével

győzedelmeskedő »táltos« tevékenységével azonosítják. Ebben a kisregényben is a költészet a társadalmi megváltás eszköze és formája lesz. Wassermann azonban elmarad e nagy népi mítoszok mögött társadalomábrázoló erő dolgában és ezért a lélektani és költői szempontból remekül megalkotott történet társadalmi háttere, különösen magának a népek cselekvő szerepe — noha ezt maga az író hangsúlyozottan döntőnek tartja — erősen stilizált, merev, kulisszaszerű.

A szorongás és magasrendű idealista hit szülte ez a kisregény, s egyben a weimari Németország viharelőtti légköri körének dokumentuma. (*Lékay Ottó*)

Wassermann, Jakob: *Etzel Andergast*. Regény. Ford. Szinnai Tivadar, 1—2. köt. Bp. 1932, Pantheon. (A modern regény klasszikusai.)

Wassermann, Jakob: *A Maurizius-ügy*. 1—2. köt. Ford. Molnár Akos, Andai Ernő. 2. kiad. Bp. 1930, Pantheon. (A kiválasztottak.)

Fegyin

EURÓPA ELRABLÁSA

Új Magyar Könyvkiadó

K. Fegyin az élő szovjet irodalomban Solohov mellett a regény egyik legjelentősebb képviselője. Írásaiban a klasszikus orosz és nyugateurópai — elsősorban francia és német — realista regény legjobb hagyományait eleveníti fel és fejleszti tovább az új mondanivaló kifejezésére. Világlátottsága, igen széles humanista műveltsége, érdekes témaválasztásai külföldön is igen olvasottá, népszerűvé tették.

E regénye részben Nyugaton, főként Hollandiában, részben a Szovjetunióban, Észak-Oroszország különösen szép vidékén és Leningrádban, játszódik. Egy szovjet újságíró, Ivan Rogov, nyugateurópai útján beléseret Philipp van Rossum holland »fakirály« unokaöccsének orosz származású feleségébe. Ez a szerelmi történet a cselekmény fővonala; párhuzamosan fut vele az észak-oroszországi holland fakitermelési koncesszió felszámolásának története. A háttér: a válságba merülő, faszálódó, háborúra készülődő Nyugat és az első öt éves terv hősi harcában új életet teremtő szocialista ország. Két világ áll egymással szemben s partnerként, termelésben, szerelemben, életmódban, emberségben. A szembeállítás nem végletes; Fegyin nem a szélsőségeket, hanem éppen a vízvonalzó pontokat keresi. Közélemez egymáshoz a két világot, és a mélységes kontrasztot apró dolgokon mutatja ki.

Bebizonyul, hogy a szerelem mást jelent Klavgyijának és mást Ivánnak; az asszony érzi ennek a másfajta, tisztább érzésnek az erejét, nosztalgia marad benne utána, de nyugati úriasszonyi mivoltából, egész életéből kivetközni nem tud. Ivánnak a saját családása fáj és nem a szakítás; nem azt látja, hogy mit veszített, hanem hogy mit kockáztatott ezzel a kalanddal. Philipp van Rossum »szovjetbarát«-ként szerepel; fölünyesen hirdeti, hogy ismeri és érti az »orosz lelket«, a forradalmat. Majd lecsitul — mondja — és »helyreáll a normális rend«. A regény végén azután sejteni kezdi, mi az, ami a Szovjetunióban végbemegy, de felfogni, megérteni — nem meri; elemi gyűlölet és félelem ébred benne, menekül a valóságtól.

Szinte hihetelen, mi mindent mond el ezen az alig négyszáz oldalon az író körüljáról, a két világról, az emberekről. Tizenöt évvel ezelőtt írta, de mindazok a politikai és erkölcsi problémák, amelyeket feszeget, a tér- és időbeni távolság ellenére, nagyon nekünk való és nagyon a mához szóló olvasmánnyá teszik. Örülünk, hogy megjelent, külön örülünk Brodsky Erzsébet művészi, a nehézségekkel is szellemesen és könnyen megbirkózó fordításának. (*Mesterházi Lajos*)

Fegyin, K.: *Első örömök*. Regény. (Ford. Gergely Viola, 3. kiad.) Bp., 1950, Révai, 340 old.

Fegyin, K.: *A diadalmas esztendő*. Regény. (Ford. Gergely Viola, 3. kiad.) Bp., 1950, Révai, 1—2. köt.

Fegyin, K.: *Az Arkturusz szanatórium*. Regény. (Ford. Lányi Sarolta.) Bp., 1954, Új M. Kiadó, 134 old.

Sahia

JŰNIUSI ESŐ

Új Magyar Könyvkiadó

Alexandru Sahia, a fiatalon elhunyt román író műveiből kilenc elbeszélést tartalmazó kis kötet tanúsítja, hogy az író jól látta korának, a 30-as évek román társadalmának problémáit, belső összefüggéseit és bátran ábrázolta őket a kissemmizettek, a dolgozók oldaláról nézve. Megeleveníti az öntudatosodó, egyre forradalmibb munkások, a végrehajtótól rettegő, kétségbeesésbe sülyedt szegényparasztok alakját, a háború nyomorékjait, a katonaság dróton rángatott bábjait és a másokból élőködők figuráit. Észreveszi a legkisebb embertelenséget, visszásságot is, és merészen bírálja.

Sahia írói feladatát így határozta meg: »A munkástömegek felszabadításához akarok írásaimmal hozzájárulni. Az ő

eszméik az én eszméim is... Az író az emberiség védelmezője. Neki kell első sorban megvilágítania az utat egy olyan élet felé, ahol megszűnik a kizsákmányolás és kipusztul a faji gyűlölködés.« Ennek a célnak a szolgálatában állnak ezek a rövidebb írások és bár hőseik általában tragikus véget érnek, mégis optimisták, a jövőbe mutatók (hogy mennyire azok, bizonyítja, hogy keletkezésük idején kézről kézre jártak a román munkásság körében, mert egyszerre jelentettek bátor szókimondást és biztást). Nagy ígéret volt ez a huszonkilenc éves korában meghalt író; ha megérte volna a felszabadulást, az olyan részletmegfigyelések és élmények, amilyenek ezekben a rövidebb írásokban kaptak irodalmi formát, alapul szolgálhattak volna igazán nagy művek számára.

A kötet Ignác Rózsa gondos fordításában és Bartha László kifejező illusztrációival jelent meg. (*Gy. Á.*)

Anna Seghers

A HOLTAK NEM VÉNŰLNEK

Új Magyar Könyvkiadó

Véres napok: Karl Liebknecht, Róza Luxemburg meggyilkolása; a szociáldemokrácia segédkezése az előretörő ellenforradalomnak. Kapp-puccs, becületlen dolgozók, ártatlanok mézárása, pogromok, forradalmárok kivégzése... »Végezzetek!«, hangzik Klemm százados úr, a rajnai tőkés szájából a parancs és Wenzlow, a porosz katonatisz-család sarja végrehajtja az »ítéletet« Erwinen... Így kezdődik Anna Seghers regénye. S a kivégzett Erwin, az egyszerű, becületlen német szimbolummá magasodott alakja kerül ki győztesen a regény befejezésekor. Ezt fejezi ki a cím is: *A holtak nem vénülnek*. Nem sikerült, nem sikerülhet az alkotó, igazi Németországot a finánc-tőkének, semmilyen gazember, cinikus társaságnak megsemmisítenie.

Több mint félezer oldalon vonul végig Németország történetének eddig legrettenetesebb szakasza. A német társadalom teljes szélességében láthatjuk, éljük a folyamatot, amely a forradalmi erők vereségén, a mindjobban szervezett ellenforradalmon, Hitler hatalomrajutásán, a második világháborún keresztül elvezet a legyőzetes, a fasizmus megsemmisítésének időszakáig. *A holtak nem vénülnek* tehát társadalmi regény. Minden szereplője — kommunisták, munkások, parasztok, értelmiségiek, földbirtokosok, tőkés katonatisztek, SA és SS legények, Hitlerjugendek stb. — részese, szenvedője vagy élvezője: alakítója a

fejlődés pozitív vagy negatív irányának. A történelem így éppen nem illusztrációul szolgáló háttér. A szereplők valóban a történelemben élnek. A regény a kor minden tragédiájával, az élet mégis meglévő szépségeivel, barbársággal és emberiséggel telített. Innen, hogy nemcsak való, de izgalmas is. Megérteti mindazt, ami történt, és mégjobban meggyűlölteti, ha lehet — mert így lehet — a fasizmust, Bebizonyítja, hogy a hitleri Németországnak el kellett pusztulnia, amint el kell pusztulnia minden fasizmusnak.

Seghers regényének számos erénye mellett talán egyedüli gyengéje, hogy a cselekmény szálai — amelyek a fejlődést egy-egy társadalmi rétegen belül mutatják —, nem kapcsolódnak eléggé össze. Ez némi szerkezeti széttagoltsághoz vezet, de a mű egészének sodra átlendít ezeken az árkokon.

Vajda Endre hiteles fordítása és Paulinyi Zoltán tömör, jól tájékoztató jegyzetei elismerést érdemelnek.

A holtak nem vénülnek jelentős alkotás. Bár a múlt Németországról szól: érzékelteti, előrevetíti a német jövőt is.

(G. Vészi János)

Seghers, Anna: *A hetedik kereszt*. Regény. (Ford. Thury Zsuzsa.) Bp. 1949, Szikra. 327 old.

Seghers, Anna: *A vonal*. Elbeszélések. (Ford. Deveseriné Guthi Erzsébet.) Bp. 1951, Szépirod. Kiadó. 39 old. (Szépirodalmi kis-könyvtár 31.)

Seghers, Anna: *Történetek a békéről*. (Ford. Róna Ilona.) Ill. Ferenczi Béni, Bp. 1954, Orsz. Békétanács. 39 old.

Seghers, Anna: *Gyerekek*. Elbeszélések. (Ford. Thury Zsuzsa. Ill. Dudics József.) Bp. 1955. Ifj. Kiadó. 49 old.

Lagin

A CSALÓDÁS SZIGETE

Új Magyar Könyvkiadó

1944 júniusában a Perzsa-öbölből elindult angol hajókaraván egyik szállítóhajóját német tengeralattjárók elsüllyesztik az Atlanti-óceánon. Öten menekülnek meg: Zeratod őrnagy, angol munkáspárti szakszervezeti vezető, Smith fűtő, Zeratod »szaktársa«, Flammery amerikai egészségügyi százados, régi bankár család sarja, Mobs amerikai haditudósító és a katonai küldetésben az USA-ba készült Jegorovics szovjet sorhajóhadnagy. Az öt hajótörött ekként a szövetséges hatalmak nemzetek szerinti összetételét képviseli és amikor egy tujaton Dél-Amerika közelében egy ismeretlen szigetre vetődik, az ott talált, kőkorszakbeli életszínvonalon élő bennszülött lakossággal és egy ugyancsak ott tartózkodó őttagú SS-különítménnyel együtt

immár a világpolitika valamennyi tényezője — kicsiben — együtt van. A regény a továbbiakban is szimbolikus párhuzamot von a világpolitikai eseményekkel. Jegorovics és az angolszászok közt addig még valamennyire megvan az egyetértés, amíg a német különítményt felszámolják. Ezután azonban Flammery és Zeratod gyarmatosítók módján viselkednek a bennszülöttekkel szemben és céljaik elérésére testvérháborút szítanak köztük. Jegorovics viszont szövetségest talál az angol fűtőben és sikerül megakadályozni a testvérháborút. Az imperialista klikken az sem segít, hogy nyílt szövetségre lép a németekkel, mert ez utóbbiak titka, az atombomba, magát a klikket pusztítja el.

Az író nem is titkolja, hogy könyve irányregény. Ennek érdekében nem mellőzi az elvont ideológiai fejtegetéseket sem, pedig maga a történet enélkül is érdekesen és világosan kifejezné az eszmei mondanivalót: az imperialisták a saját maguk ásta verembe esnek bele. (Fülöp Attila)

Lagin, L.: *Az A. B. szabadság*. Regény. Ford. Madarász Emil. Bp. é. n. Új Idők, 228 old.

Gáspár Ervin

A KROKODIL

Szépirodalmi Könyvkiadó

Egy kisvárosi múzeumból pajkos gyerekek elcsenik a kitömött krokodilt, hogy a nyári szünetben krokodilosdit játsszanak vele a folyóban. És mert az ország képviselőválasztás előtt áll, az éppen »ellenzékben«² lévő, »néppárti«³ uralknak kapóra jön a krokodil eltűnése. Az ügy kapcsán támadást indíthatnak a polgármester, a múzeumigazgató és általában a liberális kormánypárt helyi hatalmasságai ellen.

Ezt a jellegzetes »Mikszáth-témát«⁴ jó meseszövevényi készséggel, a századelő találó rajzával, csípősen éles iróniával bonyolítja négy és félszáz oldalon az író, s oly érdekeltté teszi az olvasót is a történetben, hogy a könyvet egyilegzetre végig kell olvasni. Politikai szatíra ez a regény, a századeleje fájdalomosan-nevetséges úri párttharcait leplezi le; de erőteljesen körvonalazott jellemrajzok, éles karikatúrák, s a lényegyet kereső realitásérzék jellemzik a leírásokat.

A gördülékeny s csak néhol henyé stílusban megírt, remek dialógusokkal megtűzdelt, jól megszerkesztett történetben a sok politizálás is szerves része a mesének, s közben még arra is jut ideje az írónak, hogy néhány találó megállá-

pítást tegyen az úri politika lényegéről.

Az alakok változatos tömkelegéből is kiválik az öreg múzeumi hivataloszlóga, akit hol a néppárti urak, hol a kormány-pártiak dicsőítenek — persze önző céljaik érdekében. Szimbóluma ez a jelenetsor az úri politikának, amely a Gubaféle embereket, a népet, csak arra használta, hogy voksai révén a saját embereit ültethesse a képviselőházba.

Gáspár Ervin első regénye kiforrott írói egyéniséget sejtet, akinek legjellemzőbb tulajdonsága: erős realitásérzéke s kegyetlen iróniája.

A »kegyetlen irónia« néha túlságosan kegyetlen. Nagyon hiányzik a könyvből valamilyen »nevettető«, pontosabban »kedvesen megmosolyogtató« iz, ami a mikszáthi iróniának volt csodálatos sajátja. Gáspár szatírája kissé rideg. »A politikai felszín« — mondja valahol a kötetben, s minthogy őt magát szereplőinek inkább politikai arculata érdekelté, jellemrajzai gyakran az emberi lélek felszínét tükrözik. (*Győri György*)

IFJÚSÁGI MŰVEK

Mark Twain

KOLDUS ÉS KIRÁLYFI

Ifjúsági Könyvkiadó

Mark Twain annyi gyermeknemzedéktől forgatott mesekönyvét Jékely Zoltán szép fordításában olvashatják most fiatal barátaink. De meggyőződésünk, hogy nemcsak ők fogják forgatni, de titkon a szülők is újra elolvassák. Mark Twain gyermekalakjai mindnyájunk gyermekkori ismerősei, mint Robinson és Gulliver. Igazán maradandóak Mark Twain művei közül éppen gyermekkönyvei: a Tamás úrfi kalandjai, a Huckleberry Finn és a Koldus és királyfi. Ez a három regény talán a legnagyobbak közül való, amik ebben a műfajban teremték. Mindnyájan újra gyermekké változunk, amikor például a Koldus és királyfit olvasuk és eszünkbe se jut semmiféle esztétikai értékelés.

Átléjük újra Tudor Edward, VIII. Henrik fia végzetes cseréjét a kis csavargóval. Tom Canty-val. Mulatunk az utóbbi zavarán, ügyefogyottságán, majd leleményességén a trónörökös helyzetében. S elszorult szívvel éljük végig a királyfi szünetét a számára annyira ismeretlen új életben. Közben megismerjük a régi Londont és az angol sziget vidéki életét, amelyet Mark Twain majdnem olyan meghitt vonásokkal rajzol, mint

egyebütt szülőföldjét, a Mississippi tájait.

Mark Twain néha, mintha azt akarná mondani: csak a ruhát kell kicserélni, s a királyfi valóban koldussá, s a koldus majdnem királyfivá válik. A kis Tom eleinte még vissza is vágyódik a királyi palotából szegénységébe, de később hamar megtanul és tud királyfi lenni. A királyfi megismeri a küzdelmet, bajt, szenvedést, az akkori társadalmat, megtudja mi a jogtalanság és elnyomás, s eljut annak felismerésére, hogy »rosszul van alkotva a világ, a királyok előbb saját törvényeik iskoláját kellene, hogy kijárják: hadd tanuljanak emberséget.«

Az emberség az, ami Mark Twain történeteinek talán legfőbb varázsát adja, az ember lenni mindig, s minden körülményben — érzése és tanítása. Mark Twain maga is mindig ellenlát a kísértesnek, amelynek amerikai írók áldozatul szoktak esni. Bár a leggazdagabb és »lelegelőkelőbb« emberek versengtek barátságáért, mégis mindvégig megmaradt egyszerű, maív, tiszta embernek. S így születhettek meg hozzá annyira hasonló lelkületű szellemi fiai: Tamás úrfi, Huckleberry Finn, a kis Edward és Tom Canty. (*K. J.*)

Mark Twain: Tom Sawyer kalandjai. (Ford. Karinthy Frigyes. III. Würtz Adám.) Bp. 1954. Ifj. Kiadó. 236 old.

Mark Twain: Huckleberry Finn kalandjai. (Ford. Karinthy Frigyes. III. Würtz Adám.) Bp. 1954. Ifj. Kiadó. 309 old.

Mark Twain: A lóvátett város. Elbeszélések. (Ford. összeáll. és bev.) Szász Imre. Bp. 1951. Szépirod. Kiadó. 212 old.

Mark Twain: Jámor lelkek külföldön. (Ford. Benedek Marcell. Szerk. és jegyz. Lutter Tibor. III. Biai Föglein István. Térképek. Bognár Gábor.) 1—2 köt. Bp. 1954. Művelt Nép, 1 db.

Mark Twain: Utazás az Egenlítő körül. (Ford. Benedek Marcell. Bev. és jegyz. Lutter Tibor. III. Biai Föglein István. 1—2 köt.) 2. kiad. Bp. 1953. Művelt Nép. 1 db.

Gyertyán Ervin

ÍTÉLET HANOIBAN

Ifjúsági Könyvkiadó

1945 őszén egy rajnaparti baraktáborban Szálasi tábornokainak utolsó haditetteként kétes remények felé vezérelt sokezer magyar levante él. Ezek a szerencsétlen, még apai-anyai gondozásra szoruló fiúk milliói hasznát hajtának egykori tábornokaiknak: a francia idegenlégió toborzói ugyanis minden új légionárius után 800—1200 frankot fizetnek a lelkiismeretlen magyar tiszteknek. De a holland idegenlégió és belga gyaratmat hadsereg is szétküldte ügynökeit, hogy katonákat toborozzon a hazájukból elhajtott embermilliók nyugat-németországi vásarán. Egyes tengerentúli

trösztek is innen akarnak olcsó »anyaghoz« jutni. Innen viszik az embereket a maláriás vidékekre, őserdőkbe, kő- és ólombányákba. A hazátlan, kiszolgáltatott magyar fiúk nagy többsége reményvesztetten aláírja a jelentkezési ívet s ezzel megpecsételi sorsát.

A francia idegenlégióba csábított fiatalok között van a regény hőse, a kalandra vágyó, megszedített Gerendás Péter is. Rövid afrikai kiképzés után, társaival együtt Vietnamba vezénylik, »a rend fenntartására«. Itt megismeri a valóságot, szeme kinyílik, ráébred arra, hogy aljasul becsapták, félrevezették őket. Meggyőződik arról, hogy Vietnam népe a hazájáért, a szabadságáért küzd, míg a légiósok idegen földön, idegen érdekekért véreznek. Gerendás Péter tisztuló lelkiismerettel, az igaz ügyért vívott harc oldalára áll, a helyes utat felismerő sok más társával együtt s a népfelszabadító háború megbecsült hőseként tér vissza hazájába.

Szépen fejlődő ifjúsági irodalmunk jelentős alkotása Gyertyán Ervin kalandos regénye. A fiatal író példamutató bátorsággal vállalkozik a jelentős mai téma, a gyarmati népek szabadságharcának hű és kifejező feldolgozására. A gazdag, fordulatos cselekményű mese jó értelmében vett »hatástkeltő« kifejtésével párhuzamosan, egyre többet tudunk meg fiatal hősről, egyre inkább közel érezzük magunkhoz és aggódunk sorsáért. Gyertyán érdeme, hogy ennyire szívünkbe lopja Gerendás Pétert, mint ahogy az író tehetségét dicséri egy sor hős vietnami szabadságharcos portréjának megrajzolása. (Lőránd Lajos)

Z b a n a c k i j

A SZOKOLINI FENYVES TITKA

Ifjúsági Könyvkiadó

A Nagy Honvédő Háború idején a fiatal szovjet partizánok világraszóló hőstetteket vitték véghez. Tíz-tizenkétéves gyermekek, tizenhat éves ifjak és lányok olyan erkölcsi, szellemi érettségről tettek tanúságot, hogy szinte természetes, ha a szovjet ifjúsági irodalom még ma is sokat merít ebből a témakörből. A szovjet írók, szülők és pedagógusok olyan erkölccsant és erkölcsi példatárat találnak magában a szovjet nép történetében, amely feleslegessé tesz minden elméleti úton megszerkesztett hőstörténetet, intelmet és nevelést.

Ilyen megragadó példákat tár elének ez a könyv is.

A gyermekektől alakult partizáncsa-

pat, egyre több felnőtt bevonásával, egyre nagyobb jelentőségű vállalkozásokat, hadműveleteket hajt végre. Kezdi azazal, hogy a falu árulójának, a fasisztabérencnek háza falára felírják az őt megillető becsmérlő szavakat, folytatják egyéni robbantó tevékenységgel, majd megszervezik a fasiszták elleni nagyobb horderejű támadásokat, bekapcsolódva a központilag irányított partizánháborúba.

A regény cselekményét lényegében a történelmi valóság alakította ki, az író legfeljebb — a szerkezet, egysége érdekében — kikerekíthette, elsimíthatta a kompozíciót megbontó mozzanatokot, vagy kidomboríthatta az eszmeiséget erősebben hordozó elemeket.

Komoly érdeme a műnek, hogy a gyermekszereplők egyéni vonásait — közös jellemvonásai ábrázolásával összeolvastva — jól árnyalja. Az egyik kis hős például, Tyimka, aki a szónak nemcsak irodalomelméleti, hanem katonai értelmében is hős, mindjárt a regény elején gyarlóságával együtt mutatkozik meg: nagyot mond, mindent túlszínez, egyszóval: szájhős is Tyimka. Ezt társai is tudják és emiatt nem ritka köztük a veszekedés. Természetesen a fiúk fejlődésével és a célok növekedésével s megvalósulásával párhuzamosan jelentéktelenednek a gyarlóságok: a gyerekek hozánőnek vállalt feladataikhoz.

A regény azonban a magyar ifjú olvasók hazafias nevelése és a magyarszovjet kapcsolat ápolása vonatkozásában egy nem elhanyagolható feladatot ró a könyvtárosa: a leggyűlöltebb fasiszta pribéket több helyen úgy ábrázolja az író, amint az talpnyaló magyar tiszték között tombol. A mi olvasóinkkal meg kell értetnünk, hogy ezek az elleneszenves figurák nem képviselték az egész magyar népet a szovjet nép szemében. (V. P.)

Fagyejev, A. A: Az ifjú gárda. (Ford. Madarász Emil.) Bp., 1951. Ifj. Kiadó. 539 old.

S z a m u i l M a r s a k

ERDEI VENDÉG

Ifjúsági Könyvkiadó

A természetéről, az állat- és növényvilágról, elsősorban pedig magáról az emberről mesél Sz. Marsak fiatal olvasóinak. A többszörös Sztálin-díjas szovjet költő életvidám hangja, a szép tolmácsolásának öröme ragadja meg az olvasók szívét, de nem kisebb hatásúak szatirikus tárgyú versei sem. Különösen jellemző Marsakra, hogy szemét mindig a születő újra, a jövőre függeszti:

»Csodák csodája volt az ott, a kis erdei kertben. Láttam, ahogy majd ringni fog, Az erdő kétézerben.«

A kötet — Fodor András sikerült változtatásában — az említett tárgykörök szerint csoportosítja a költeményeket. Az első részben az évszakok változásairól, a természet jelenségeiről olvasunk, aztán a *Kölykök a ketreben* című verssorozat következik, amelyben a költő egy állat-óvodában szerzett élményeit írja le. Fák-ról, virágokról, gyümölcsről szól a *Délceg őrsg* ciklus, amelynek gondolatilag is legszebb darabja a *Tizenhat köztársaság kertje* című vers, egy karél iskoláról, amelynek ifjú micsurinistái a tizenhat szövetséges köztársaság virágaiból teremtenek kertet.

»S virul, pompáz az iskola kertje a karél tájon. Északi méhek friss raja zümög a gruz virágon.«

A *Mit jelent egy esztenő?* című ciklus Marsak tanítókölteményeit gyűjti csokorba. A versek munkára, tanulásra, a könyvek szeretetére nevelik az ifjú olvasókat, akár komoly hangon szól hozzájuk a költő, akár a nevetetés eszközét alkalmazza.

A satirikus tárgyú verseket a *Miszter Tviszter* sorozat tartalmazza, ezt pedig a költő humoros állatmeséi követik. Marsak e versek legtöbbször szovjet népmesék alapján írta és e népek érzés- és gondolatvilágát hozza közel az olvasókhoz.

Fodor András fordításának érdeme, hogy az eredeti versek egyszerű hangját tolmácsolja, megőrzi hangulatukat és mind tartalmilag, mind formailag hűséges. (*Vámosi Pál*)

Marsak, Sz. J.: *Cirmos*, Ford. Urbán Eszter. Bp., 1950. Uj M. Kiadó, 16 sztl. old.

Marsak, Sz. J.: *Kölykök a ketreben*. (Ford. Wedres Sándor, Ill. Róna Emy, 3. kiad.) Bp., 1953. Ifj. Kiadó, 32 sztl. old.

Marsak, Sz.: *Kulipintyó*. (Ford. Fodor András, Ill. Vaszyecov.) Bp., 1953. Ifj. Kiadó, 30 old.

Marsak, Sz. J.: *Tizenkét hónap*. (Mescjáték.) Ford. Békés István. Bp., 1949. Uj M. Kiadó, 95 old. 1 t.

Orlov

A LÁTHATATLAN BŰVÁR

Ifjúsági Könyvkiadó

A szerző arra törekedett, hogy olyan mindennapi, közismert, látszólag nem sok figyelmet érdemlő jelenségek, mint az árnyék, a füst, a szikra, a buborék stb. jelentőségét megmutassa a tudomány és a technika szempontjából. Színesen, elevenen megírt rövidke történetei a legkülönbözőbb jelenségekre derítenek fényt.

Így pl. a buborékról szóló fejezet az üvegfúvással (üvegbuborékok), a caisson-betegséggel (légbuborékok az erekben), a hab-fúvatókészülékkel, elsüllyedt ha-

jók kiemelésével (a víz alatt levegővel megtöltött hordók segítségével), flotációs dusitással (a légbuborékok felszínre viszik a mosott ércből a fémeket), a habszerű építőanyagokkal s végül az óslénytán egy kérdésével foglalkozik.

E sokoldalúság, amelyhez a megírás könnyedsége társul, lebilincselővé teszik ezt a könyvet.

A szerző rengeteg érdekes tényt gyűjt anekdotászerűen össze, melyek közt az egyes fejezetekben tárgyalt alapvető, egyszerű jelenség létesít kapcsolatot. Anekdotái azonban nem pusztán érdekeségek, mert bepillantást engednek egy-egy tudomány, vagy technikai, esetleg kultúrtörténeti kérdés lényegébe.

Emeli a könyv értékét, hogy anyaga igen modern.

Mindent összevéve ez a kis könyv az ifjúsági irodalom jelentős gazdagodása, a szórakoztató módon, szinte észrevétlenül tanító művek fajtájából.

A fordítás nyelve szép, a könyv kivitele nagyon izléeses. Az Ifjúsági Könyvkiadó olyan könyvet adott az olvasók kezébe, amelyet szívesen és haszonnal fognak forgatni a 8—12 éves gyermekek s örömmel fogják olvasni szüleik is. (*Ákos Károly*)

Orlov, Vladimir: *Feltalálók titkai*. (Ford. Remete Dezső.) 2. kiad. Bp. 1950, Dante. 92 old.

ISMERETTERJESZTŐ, TUDOMÁNYOS ÉS SZAKKÖNYVEK

Lang Dezső

LEGENDA ÉS TÖRTÉNET

Művelt Nép Könyvkiadó

A nem mindennapos, rendkívül érdekes és eredeti könyv tárgya — mint a szerző előszavában írja — »a keresztény ideológia története... a niceai zsinat idejéig. (325)« s ezen belül a megváltás-tan keletkezése, történelmi-politikai háttere, alakulása, fejlődése. Lang Dezső pompásan felkészült tudós, s egyúttal szórakoztató szépíró, írása nem szokványos ismeretterjesztő mű, ennél sokkal több, sokkal igényesebb: izgalmas, tudományos munka. Érvélese mindig meggyőző, alapos dokumentáción alapul, gyakran eredeti és ragyogóan szellemes. Széleskörű filológiai, történelmi, marxista bizonyítékok segítségével mutatja ki: a megváltó és messiás kultuszok eredetét, egymásrahatását, a zsidó-keresztény mitológia kibontakozását.

Írása a maga nemében páratlan; összegezés és az elért eredmények tovább-

fejlesztése. Néhány megállapítása bizonyára nemzetközi jelentőségű — az olvasó csak azt sajnálja, hogy a »Legenda és történet«-et nem a Tudományos Akadémia könyvkiadója jelentette meg. A példányszám miatt tehette volna, hisz ez a kitűnő, tudományos körökben is nyilván nagy érdeklődést felkeltő írás a Művelt Népnel is mindössze 1000 példánnyi papírt kapott. (S ha már a kiadó a mű megjelentetését vállalta, éppen profiljánál fogva jól tette volna, ha a könyvet bőséges jegyzetanyaggal látja el.)

A »Legenda és történet« tudományos irodalmunk »rejtett tartalékaira« hívja fel a figyelmet. Itt volna az ideje, hogy kibányásszuk. Mi látnók hasznát. (G. Gy.)

Kautsky, Karl: A kereszténység eredete. Történelmi tanulmány. (Ford. Faludi János.) Bp. 1950, Szikra, 465 old.

Nyikolszkij, V. K.: A vallás keletkezése. (Ford. Oláh József.) Bp. 1950, Szikra, 144 old.

BUDAPEST RÉGISÉGEI, XVI.

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata

Ötéves szünet után újra megindult a félévszázados múltra visszatekintő kiadványsorozat, amely ezúttal a Budapesti Történelmi Múzeum évkönyveként fog megjelenni. Az új, Gerevich László szerkesztetté kötet jó képet ad az elmúlt években a főváros területén folyt hatalmas ásatási munkákról és arról a tevékenységről, amelyet tudósaink Budapest ó- és középkori történetének feltárása érdekében kifejtettek.

A kötet anyaga két témacsoportra oszlik. Az egyik Aquincum feltárása és történetének kutatása, a másik a felszabadulás utáni legnagyobb magyar ásatás, a középkori budai vár feltárási anyagának közzététele és vizsgálata.

Az Aquincummal kapcsolatos tanulmányok közül a legjelentősebb Sz. Póczy Kláraé, amely az óbudai Kiscelli úton talált római lakóházakkal foglalkozik és az egykori római település három korszakát elemzi. A Hajógyári szigeten felszínre került helytartói palota gazdag leleteiről előzetes jelentésben számol be Szilágyi János, az ásatás vezetője. Kaba Melinda az aquincumi parancsnoksági épület újonnan feltárt két helyiségének stukkódomborműveit ismerteti, Schausek János az aquincumi ipari technika történetéhez szolgáltat érdekes adatokat különböző római kori használati tárgyak rendeltetésének és készítmódjának meghatározásával.

A budai várral kapcsolatos tanulmányok közül Nagy Emese írása Zsigmond király építkezései közül az ún. Friss Palotát rekonstruálja. Holl Imre a XII—XVI. századi külföldi és hazai kerámia-

művészetet hasonlítja össze a talált anyag alapján, Vattai Erzsébet a XV—XVI. századból származó ezüsterleket mutatja be, F. Tóth Rózsa pedig a budaszentlőrinci pálos kolostor néhány XV. századi kötőredékének eredetéről számol be.

A kötet két újkori tárgyú tanulmánya közül Voit Pálé a királyi palota XVIII. és XIX. századi belső kiképzését rekonstruálja, Seenger Ervin dolgozata pedig a pesti Vigadó első formájáról szól.

E kutatási területek egyikéhez sem kapcsolódik a kötet legjelentősebb tanulmánya, amelyben Györfly György bebizonyítja, hogy a honfoglalás kori magyarság államszervezetében a főhatalom formája a kettős »királyság« volt, s hogy az egyik »király« székhelye Budán, a Lajos utcai amphitheatrum helyén lehetett; a tanulmány ennek alapján történelmünk egy korszakát új szempontból vizsgálja meg.

A kötet kiállítása méltó a tartalomhoz: egyik legszebb tudományos könyvünk a felszabadulás óta. A külföldön való használhatóság kedvéért minden tanulmányt németnyelvű kivonat követ. (Sz. J. Gy.)

Génthon István: Magyarország műemlékel Bp. 1951. Akad. Kiadó, 576 old.

Antalffy Gyula

MAGYAR ÉVSZAKOK

Magvető

Antalffy legmélyebb *tájélményeit* adja át az olvasónak, valóban »szérmes földrajzot« ír, de nem írászta mellett, kedves költőit forgatva csupán, hanem künn a szabadban, a valóság, az élet és az irodalom, a költészet szépségét szívében találkoztatva. Olyképpen, hogy az irodalom segítse élvezni a természetet és a természet az irodalmat. A könyv valóban életrekelti a művészet meghatározását: a természet egy költői érzékenységű temperamentum közegén át nézve és fölmutatva.

A négy évszak keretében úgyszólván valamennyi magyar táj megjelenik előttünk a balatongyöröki Szépkilátótól a pillisszentkereszti klostrom romjain át a Hortobágyig és az északeleti határmenti Szurokhegyig. Az olvasó szinte zavartan áll a táji szépség ez áradó gazdagsága előtt. Ime, hogyan lehet a »riport« műfaját megnevesíteni, igazi költészet emelni. Talán a legszebb valamennyi darabja között a vallomásszerű *Novemberi hajnal*...

De tévedne, aki csak lírai tájleírásokat, érzelmes hangulatokat vélné találni e könyvben. A szerző józám magyarsága is át-átrve okos, sohasem fárasztó, soha

prozaivá nem váló fejtegetéseiben, amire ismét csak egy példát idézhetünk a föld-reform, telepítés, közös gazdálkodás az ormánsági egykére tett hatását bemutató részben. De ezenkívül is a magyar ásvány-, növény-, állatvilágnak mily gazdag ismeretéről tanuskodik minden hívalkodás nélkül e könyv, mely stílusában helyenként a legszebb magyar prózai stílust éri el, s nem méltatlan Eötvös Károly, vagy Herman Ottó ilyenszerű műveihez. Kompozíciójában pedig négy tételével szinte zárt zenei alkotást ad zengő szavakban. Okos, igaz, szép könyv, szinte váratlan ajándék. (K. J.)

Varga Domokos. *Megújódó magyar tájak.*
Természetfalképző munkák Magyarországon.
Bp. 1952, Népszava, Révai ny. 87 l. 4 f.

Ormos Imre

KERTTERVEZÉS TÖRTÉNETE ÉS GYAKORLATA

Mezőgazdasági Kiadó

Lényegében tankönyv, de tudományos monográfiának is kiváló, s a nagyközönség számára is élvezetes olvasmány. A kerttel, mint az ember művészi alkotásával foglalkozik, mely minden korban — kevesebbek vagy többek — életének megszépítésére szolgált. A szerző történelmi áttekintését és elemzését adja a kertművészet fejlődésének az ókortól napjainkig, majd ismerteti a kerttervezés mai szempontjait, eszmei — tartalmi és formai — és gyakorlati szempontokból. Megtanít a helyes kompozícióra, a kertnek a természeti tájjal és a különböző emberi tevékenységekkel és alkotásokkal való összhangbáhozására, a kert alkotó elemeinek (terep, támfalak, utak, lépcsők, víz, kövek, virágrács, kerítés, padok, szobrok, fák, cserjék, virágok, pázsit stb.) kialakítására. Külön fejezetek foglalkoznak a városépítéssel, a városi zöldterületekkel és a kerttervezés különféle feladataival — a terek, üdülő parkok, fasorok, sport parkok, középületek, botanikus kertek stb. helyes tervezési és építési módjával, a kerttervezés munkaménetével.

Az élvezetes stílusú — számos fényképpel, színes rajzzal és ábrával élővé tett könyv — nemcsak száraz tudás anyagot és gyakorlati szakismeretet közöl, hanem — mivel művészetről művészi módon szól — megtanít a lényeget meglátni, s tudatossá neveli szépérzékünket.

Általános érdeklődésre számot tartó munka. (Zolnay Vilmos)

Rapaics Raymund: *Magyar kertek.* A kertművészet Magyarországon. Bp. 1940, Egyetem ny. 303 old., 10 t.

Magyari

RÁDIÓTECHNIKUSOK ZSEBKÖNYVE

Műszaki Könyvkiadó

A múlt évben megjelent kiváló segédkönyv már második kiadást ért meg és joggal. Nemcsak a rádióval, illetve híradástechnikával foglalkozók számára, hanem *minden villamos szakembernek nagy segítséget nyújt* ez az összefogó gyakorlati zsebkönyv. Megtaláljuk benne a villamosság és mágnesség alapvető törvényeinek összeállítását, a rádió építő elemeinek (ellenállás, kondenzátor, tekercs, transzfórátor, egyenirányító és az összes elektroncsőtípusok) gyakorlati táblázatait és adatait, a rádióáramkörök kapcsolásait és a méretezésre vonatkozó módszereket, valamint a rádióhullámokkal kapcsolatos elméleti és gyakorlati tudnivalókat.

Külön fejezetet szentel a könyv az elektroakusztikának, melynek igen nagy-kiterjedésű alkalmazási köre van (erősítők, mikrofonok, hangszórók, a gramofon és magnetofon) és a mérés technikának. Ez utóbbi fejezetben a legkülönfélébb mértékegységek táblázatait és a villamos műszerek leírását találjuk meg. Végül öt nyelven (magyar, orosz, német, angol, francia) híradástechnikai szakszótár egészíti ki a könyvet.

E rövid tartalmi ismertetés után nincs szükség külön ajánlásra. Ez a munka a zsebkönyvvel szemben támasztott legmesszebbmenő igényeket is kielégíti. (Mayer László)

Lyka — Gádor

BUDAPEST SZOBRAI

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat

Lyka Károly, művészettörténetünk agg mestere bevezetésével és *Gádor Endre* szerkesztésében van előttünk egy nagy kiadvány Budapest szobrairól.

Az a sok budapesti szobor, melyeknek képét a könyv tartalmazza, aránylag új keletű, alig egy-kettő idősebb százévesnél, s ezek nem is emlékszobrok, hanem egyházi vagy allegorikus jellegű alkotások. A török másfél századon át elpusztított mindent, ami szobrász keze alól került ki s utána csak az 1840-es években jutottunk el odáig, hogy felmerült egy valóságos emlékszobor nagyarányú terve: Mátyás király lovasszobraé. Lyka a terv felvetőjétől, Ferenczy Istvántól — terve megvalósulása helyett Buda első emlékműve Hentzi császári tábornok szobra lett! — egészen a második világ-

háború kitöréséig tekinti át a főváros szobrainak történetét. A felszabadulás után létrejött emlékművek hosszú sorát külön tanulmány ismerteti.

Budapest emlékszobrainak legjelesebbjei megállják a helyet sok más ország legjobb városdíszító szobrai mellett. Természetesen mindegyik magán viseli korának bélyegét. Valamennyi részt vett a művészi stílusoknak ama változásában, amely egész Európa szobrászatának alakulását jellemzi. A klasszicizmus-tól a neobarokkon át egészen a naturalisztikus szobrászatig a sokféle felfogás eléggé változatossá teszi a főváros szobrgyűjteményét. Szobrászatunk a ki egyezési korszak első felében még Bécs szobrászatán okul, második felében inkább Párizs hatása alatt áll.

A könyv igazi értéke és célja, hogy megismerteti velünk a haladó történeti és művészeti hagyományokat tükröző emlékműveket. Ez a könyv ösztönöz emlékműveink megismerésére és sok olyan

anyagot tartalmaz, amelyet eddig még nem dolgoztak fel.

A mű pompás fényképfelvételeit Pet-rás István és Borsos Imre készítették. (Czobor Agnes)

Fekete István

H A L Á S Z A T

Mezőgazdasági Kiadó

A könyv elsősorban a természetes vi-zeink halgazdálkodásával kapcsolatos gyakorlati tudnivalókat tartalmazza. Anyaga nyolc részre tagolódik: a víz, a vizek élete, a hal, a hal tenyésztése, hal-betegségek, vizeink mellékági haszno-sítása, halfogás-halászszerszámok, a hal szállítása.

A könyv a halászmester-képző tanfo-lyamok tankönyve, de népszerű és ok-tató stílusánál fogva az érdeklődő nagy-közönség is haszonnal forgathatja. (—)

T A R T A L O M

LENIN MŰVEINEK 15. kötete (Ny. J.)	113
F. N. SZAMOJLOV: Emlékek a múltból (Hajdu Ferenc)	114
TÓTH BENEDEK: Az alapszabály a termelőszövetkezeti élet legfőbb törvénye	114
MADARÁSZ EMIL: Tegnap és tegnapelőtt (Vihar Béla)	115
CSORBA GYŐZŐ: Ocsudó évek (V. B.)	115
SIPOS GYULA: Tíz éve (Pók Lajos)	115
SZÉCSI MARGIT: Március (Csanádi Ákos)	116
SOMLYÓ GYÖRGY: Jegenyék a parton (Cs. Á.)	116
VÁZSONYI ENDRE: Piroska (László Anikó)	117
CSERES TIBOR: Fergeteg fia (Simándi Béla)	117
MILTON: Sámson (T. P. I.)	118
PRATOLINI: Szegény szerelmesek krónikája (I. J.)	118
JULES RENARD: Az élősd (Katona Jenő)	119
DARVAS SZILÁRD: Tréfás kalauz (Gy. I.)	119
WASSERMANN: Zendülés az úrfiért (Lékay Ottó)	120
FEGYIN: Európa elrablása (Mesterházi Lajos)	120
SAHIA: Júniusi eső (Gy. Á.)	121
ANNA SEGHERS: A holtak nem vénülnek (G. Vészi János)	121
LAGIN: A csalódás szigete (Fülöp Attila)	122
GÁSPÁR ERVIN: A krokodil (Győri György)	122
MARK TWAIN: Koldus és királyfi (K. J.)	123
GYERTYÁN ERVIN: Ítélet Hanoiban (Lóránd Lajos)	123
ZBANACKIJ: A szokolini fenyves titka (V. P.)	124
SZAMUIL MARSAK: Erdei vendég (Vámosi Pál)	124
ORLOV: A láthatatlan bűvár (Ákos Károly)	125
LANG DEZSŐ: Legenda és történet (G. Gy.)	125
BUDAPEST RÉGISÉGEI, XVI. (Sz. J. Gy.)	126
ANTALFFY GYULA: Magyar évszakok (K. J.)	126
ORMOS IMRE: Kerttervezés története és gyakorlata (Zolnay Vilmos)	127
MAGYARI: Rádiótechnikusok zsebkönyve (Mayer László)	127
LYKA-GÁDOR: Budapest szobrai (Czobor Ágnes)	127
FEKETE ISTVÁN: Halászat	128

Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos

A kiadásért felel: a Lapkiadó Vállalat igazgatója

2-553270 Athenaeum (F. v. Soproni Béla)